

برنامه

ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی

افزایی «CEPA»

پارک ملی و تالاب بین‌المللی بوجاق

کارفرما:

اداره کل حفاظت محیط زیست

استان گیلان

مجری:

سازمان نظام‌مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان گیلان

تحت نظارت و هدایت دکتر محمدصادق اللهیاری

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

سازمان حفاظت محیط زیست

استان گیلان

سرشناسه: اللهیاری، محمدصادق، ۱۳۵۷ -

عنوان و نام پدیدآور: برنامه ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی «سیپا» پارک ملی بوجاق / تهیه و تنظیم محمدصادق اللهیاری، سروش مرزبان

مشخصات نشر: رشت: انتشارات فیروز، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۹۲ص. : مصور، جدول، نمودار.

شابک: 978-622-99133-5-2

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: پارک ملی بوجاق (کیاشهر)

Bujaq National Park (Kiyashahr, Iran): موضوع

موضوع: تالاب‌ها -- ایران -- گیلان -- حفاظت

Wetland Conservation -- Iran -- Gilan: موضوع

شناسه افزوده: مرزبان، سروش، ۱۳۶۰ -

شناسه افزوده: سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان گیلان

شناسه افزوده: سازمان حفاظت محیط زیست. اداره کل حفاظت محیط زیست استان گیلان

رده بندی کنگره: ۲۰۴۹ DSR

رده بندی دیویی: ۲۳/۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۰۰۴۳۹

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

نام کتاب: برنامه ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی «سیپا» پارک ملی بوجاق

تهیه و تنظیم: دکتر محمد صادق اللهیاری و سروش مرزبان

ناشر: نشر فیروز

طراح جلد: زهرا باقرامیری

صفحه آرای و گرافیک: سروش مرزبان

چاپخانه و صحافی: دفتر فنی ناین

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: 978-622-99133-5-2

حق چاپ برای ناشر محفوظ می باشد.

باجوز رسمی از وزارت ارشاد اسلامی

فهرست محتوی

۱	پیشگفتار.....
۳	فصل اول.....
۳	پارک ملی بوجاق.....
۴	تاریخچه پارک ملی بوجاق.....
۶	موقعیت و ویژگی‌های جغرافیایی.....
۷	سیمای محیط طبیعی.....
۷	زمین‌شناسی.....
۸	اقلیم.....
۸	هیدرولوژی.....
۹	پرندگان.....
۹	ماهیان.....
۱۰	پستانداران.....
۱۰	خزندگان و دوزیستان.....
۱۱	گیاهان.....
۱۱	آسیب‌پذیری و نقاط حساس.....
۱۲	سکونت‌گاه‌های شهری و روستایی.....
۱۲	تهدیدهای عمده پارک ملی بوجاق.....
۱۴	فصل دوم برنامه سیپا.....
۱۵	مقدمه.....
۱۵	تعریف سیپا.....
۱۶	مفاهیم و اصول برنامه سیپا.....
۱۸	چشم‌انداز و اهداف برنامه سیپا (۲۰۲۴-۲۰۱۶).....
۱۸	چشم‌انداز.....
۱۸	هدف کلی برنامه سیپا کنوانسیون رامسر.....
۱۹	اهداف برنامه سیپا.....
۲۳	مروری بر برنامه CEPA تالاب‌های کانی برازان، زربوار، جغاقور، اوان، امیرکلایه و انزلی.....
۲۵	فصل سوم برنامه سیپای پارک ملی بوجاق.....
۲۶	فرآیند تدوین برنامه.....
۲۸	ارزیابی آگاهی عمومی ساکنان و دست‌اندرکاران ساکن حوضه پارک ملی بوجاق.....
۲۸	روش کار.....
۳۴	ارزیابی مشارکتی پارک ملی بوجاق.....
۳۴	سیر تاریخی تحولات تالاب.....
۳۶	تقویم عملکرد فصلی.....
۳۸	نقشه مشارکتی منابع تالاب بوجاق.....
۴۰	شناسایی و تحلیل نقش و تاثیر ذینفعان.....
۴۳	ماتریس ذی‌نفعان (بررسی میزان اهمیت و قدرت).....
۴۸	

۴۸	آدرس‌های تالاب
۴۹	مشکلات و تهدید های تالاب بوجاق
۵۷	دسته‌بندی مشکلات بر مبنای مفاهیم سیپا
۵۹	درخت مشکل و تحلیل ریشه مشکلات و پیامدها
۶۰	مشکلات و علت‌های شکل‌گیری آنها در حوزه ضعف در مدیریت و سیاست‌گذاری‌ها
۶۳	مشکلات و علت‌های شکل‌گیری آنها در حوزه پایین بودن سطح مشارکت و تعامل بین بخشی
۶۶	مشکلات و علت‌های شکل‌گیری آنها در حوزه ضعف در آموزش و ناآگاهی
۶۹	چشم انداز برنامه سیپا پارک ملی و تالاب بین المللی بوجاق
۶۹	هدف کلی
۶۹	اهداف برنامه سیپا پارک ملی و تالاب بین المللی بوجاق
۷۱	اقدامات اولویت دار
۷۲	اهداف کوتاه مدت
۷۴	هدف میان مدت
۷۷	هدف بلند مدت
۷۸	پایش و ارزشیابی
۸۲	جمع بندی و نتیجه گیری
۸۵	منابع
۸۷	پیوست ۱

چکیده انگلیسی

پیشگفتار

اعلامیه ریو (۱۹۹۲) و دستور کار ۲۱ به عنوان دو عامل جهت دهنده برنامه‌های توسعه در قرن اخیر، خواستار مشارکت فعال جوامع محلی در ترویج توسعه پایدار هستند. در اروپا، این تلاش‌ها بهانه‌ای شد برای تشکیل کنوانسیون آرهوس که حق دسترسی به عدالت، اطلاعات و مشارکت عمومی در تصمیم‌گیری درباره مسائل زیست‌محیطی را حمایت می‌نمود. در سطح بین‌المللی، بسیاری از رهبران جهان از مشارکت عمومی در مدیریت و حفاظت منابع طبیعی حمایت کرده‌اند. در نتیجه‌ی این تلاش‌های مستمر، مردم محلی به‌طور فزاینده‌ای در تدوین و اجرای سیاست‌های زیست‌محیطی و نیز فرایندهای تصمیم‌گیری درگیر شده‌اند. بالاین‌حال، در خصوص میزان متقاعد نمودن ذینفعان در مورد اهمیت حفاظت از تالاب‌ها ابهاماتی وجود دارد.

کنوانسیون رامسر مدیریت مشارکتی محیط‌زیست را راه‌حلی اطمینان‌بخش در استفاده پایدار و مدیریت تالاب‌ها معرفی می‌نماید. شرایط نامساعد اکوسیستم‌های تالابی کاربرد رویکردهای کل‌نگر و مشارکتی را بیش‌ازپیش ضروری می‌نماید. درک ارزش‌ها، کارکردها و مشکلات تالاب‌ها، به عنوان نخستین گام در هرگونه برنامه‌ریزی هدفمند در حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌ها محسوب می‌شود. این کنوانسیون به عنوان میانه بین المللی حفاظت از تالاب‌ها با چشم‌انداز حفظ و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌ها پس از تدوین برنامه‌ی مدیریت جامع زیست بومی به این نتیجه رسید که نقش انسان به عنوان عامل بسیاری از اقدام‌های آسیب‌رسان به محیط‌زیست در فرآیند توسعه‌ی جوامع، غیرقابل چشم‌پوشی است. با برنامه‌ریزی درست به منظور مدیریت اکوسیستم‌های تالابی می‌توان در حفاظت از آن‌ها نقش مؤثری ایفاء نمود؛ اما در صورتی که این تلاش همراه با تغییر نگرش بهره‌برداران، دست‌اندرکاران و ذی‌نفعان مدیریت و بهره‌برداری تالاب نباشد، امکان بازتولید آسیب‌ها، تهدیدها و تخریب‌های تالاب‌ها همچنان وجود خواهد داشت. بر این اساس در COP12^۱، طرح سیپا به عنوان چهارمین برنامه راهبردی کنوانسیون رامسر مصوب و برای یک دوره نه ساله (۲۰۱۶-۲۰۲۴) در بسیاری از تالاب‌های دنیا در حال انجام می‌باشد. طرح سیپا مجموعه‌ای از راهبردها را برای هدایت این برنامه توصیه می‌کند، بنابراین حمایت از برنامه سیپا باید به عنوان سرمایه‌گذاری تلقی شود که هدف از انجام آن کمک به تصمیم‌گیرندگان و بسیج اقدام‌ها در سطوح ملی و محلی جهت دستیابی به حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌ها در راستای اهداف راهبردی این برنامه است. فرآیند اجرایی سیپا، به‌تنهایی می‌تواند به ابزاری برای ایجاد انگیزه و تغییر در نگرش و رفتار جامعه تبدیل شود.

تالاب و پارک بین‌المللی بوجاق به عنوان یکی از تالاب‌های ثبت‌شده ایران در کنوانسیون رامسر مانند بسیاری از اکوسیستم‌های تالابی با مشکلات متعددی روبرو است و تهدیدات فراوانی حیات آن را در معرض خطر قرار داده است. هرچند تلاش‌های بسیاری در سال‌های اخیر به منظور حفاظت از این تالاب ارزشمند صورت گرفته است اما همچنان اخبار و شواهد، حاکی از شرایط نامطلوب این تالاب ارزشمند دارد. لذا همگام با تمامی اقدام‌ها و فعالیت‌های انجام‌شده و در حال اجرا، تدوین و اجرای برنامه‌ی سیپا

بیز به نوبه خود می تواند نقش مؤثری بر حساس سازی و شناخت بیشتر جامعه و دست اندازان نسبت به ارزش ها و تهدیدهای این تالاب داشته باشد. جهت تحقق این اهداف، اداره کل حفاظت محیط زیست استان گیلان به عنوان کارفرما، پروژه تدوین برنامه سیپای تالاب بوجاق را با همکاری سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان به عنوان مجری راهبری نمود. در گام اول، تیم تسهیلگری توسط کمیته فنی برنامه سیپای تالاب بوجاق انتخاب شد و در ادامه ذی نفعان کلیدی پروژه شناسایی شدند و به تدریج کارگاه های مشارکتی در محل شهرستان کیشهر برگزار شد و در نهایت منجر به تهیه این گزارش شد. بی شک این مهم جز با تلاش و همراهی تعداد زیادی از نمایندگان گروه های ذی نفع دولتی، خصوصی، نهادهای مدنی، جوامع محلی، تعاونی های پره، آب بندان داران و دیگر سازمان های دست اندرکار که اسامی آن ها در پیوست ۱ آورده شده است؛ امکان پذیر نبود. بدین وسیله تیم تدوین برنامه سیپای تالاب بوجاق مراتب تقدیر و تشکر خود را از تمامی این عزیزان اعلام می دارد.

از آقای دکتر ساسان کفایی مدیرکل محترم حفاظت محیط زیست استان گیلان، آقای دکتر عباس عاشوری مسئول دبیرخانه تالاب ها و رئیس اداره حفاظت و احیای تالاب های گیلان و ناظر طرح پارک ملی بوجاق و خانم دکتر الهه کلاتری رئیس اداره آموزش و مشارکت های مردمی اداره کل محیط زیست استان گیلان و ناظر فنی طرح بابت عنایت، مساعدت و همکاری هایشان کمال تشکر و سپاسگزاری را دارد. از آقای مهندس محمد کازرونی منفرد رئیس محترم سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان گیلان، اعضای محترم این سازمان و اعضای محترم کمیته فنی طرح و آقای دکتر فرهاد حسینی طایفه بابت حسن اعتماد، راهنمایی ها و بازخوانی بخش هایی از این مجموعه قدردانی و حق شناسی می شود.

گروه تدوین برنامه همچنین بر خود لازم می داند، مراتب سپاس و قدردانی خود را از همه مشارکت کنندگان که با حسن نیت و رویی گشاده ما را از نظرات و راهنمایی های ارزشمند خود بهره مند نمودند، اعلام نماید.

دکتر محمدصادق الهیاری

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت و مدیر فنی پروژه

پاییز ۱۴۰۰